

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра філософії гуманітарних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зам. декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«__» _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

для студентів

галузь знань **0203 Гуманітарні науки**
напрямок підготовки **6.020303 Філологія**
освітній рівень **Бакалавр**
вид дисципліни **Вибіркова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2017/2018</u>
Семестр	8
Кількість кредитів ECTS	2
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Серова Юлія Володимирівна, к.ф.н., доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробник: *Сєрова Юлія Володимирівна*, к.ф.н., доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Затверджено
«_____» _____ 2017 р.

Зав. кафедри філософії гуманітарних наук
_____ (Приятельчук А.О.)

Протокол № __ від «__» _____ 2017р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від «_____» _____ 2017 року №__

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«_____» _____ 2017 року

Схвалено науково-методичною комісією Інституту філології

Протокол від «_____» _____ 2017 року №__

Голова науково-методичної комісії _____ (_____)

«_____» _____ 2017 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – оволодіти комплексом знань про сутність та зміст міжкультурної комунікації. Сформувані «мультикультурну» особистість в полікультурному середовищі. Навчити студентів коректному спілкуванню при міжкультурних контактах, самостійно аналізувати та уникати міжособистісних конфліктів в процесі спілкування з представниками інших культур.

2. Вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні етапи та характеристики історико-культурного процесу; фундаментальні аспекти управлінського рішення, теорії корпоративної культури, риторичку, етику ділового спілкування; понятійно-категоріальний апарат культурології, культурної антропології, психології, соціології, етнології; володіти основними знаннями лінгвостеміотики.

2. **Вміти** орієнтуватися в лінгвокультурному середовищі; співвідносити соціокультурні цінності та норми в процесі спілкування між представниками різних держав, народів, етносів; володіти різними стилями та моделями поведінки при спілкуванні; визначати стратегію поведінки в незнайомих культурних співтовариствах; долати комунікаційні бар'єри в різних життєвих ситуаціях; почувати себе впевненому при міжкультурних контактах не дивлячись на упередженість та етнокультурну стереотипність, читати «мову тіла» при міжкультурному спілкуванні. Вміти безконфліктно керувати в складній атмосфері культурних відмінностей.

3. **Володіти елементарними навичками** підтримувати діалог професійного спрямування враховуючи міжетнічні відмінності; укладати колективні угоди, договори, контракти з високим ступенем міжкультурної коректності; дотримуватись толерантної моделі поведінки в процесі ділових контактів з іноземними партнерами; вести чемно та ввічливо діалог в рамках Інтернет-комунікації дотримуючись правил мовленнєвого етикету.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *«Міжкультурна комунікація»* належить до переліку дисциплін за вибором ВНЗ та викладається у VIII семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із засадничими етапами і особливостями розвитку міжкультурної комунікації як галузі наукового знання в умовах сучасної глобалізації. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток студента та спрямована на формування бікультурної або мультикультурної особистості в сучасному глобальному світі. Особлива увага приділяється аналізу комунікації між представниками різних національних і лінгвокультурних спільнот, мовним стереотипам і нормам поведінки, усталеним моделям сприйняття та оцінювання явищ та предметів представниками різних народів та культур.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про основні концепції предмету та головні підходи до міжкультурної комунікації; проаналізувати зміни, які відбулися у характері розвитку МК за період її існування як академічної дисципліни. Ознайомитися з методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах людської життєдіяльності, особливо економічної; сформувані бікультурну особистість, що спроможна поділяти культурні погляди, цінності та норми інших національних та етнічних спільнот; обирати поведінкові сценарії у прийнятті соціокультурного контексту комунікантів.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати і розуміти:			
1.1	Предмет, базові категорії та поняття навчальної дисципліни; теоретичні основи, значення та роль МК при культурних контактах; полікультурний характер сучасного світу;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.2	змістовні відмінності міжкультурної комунікації від інших форм комунікативного процесу;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	2
1.3	сучасні підходи до інтерпретації культури в міжкультурній комунікації; шляхи засвоєння особистістю культури, виявляти специфіку «чужорідної» культури, розуміти процес акультурації та причини появи «культурного шоку»;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.4	сучасні зміни культури в епоху глобалізації; значення культурних змін для взаємодії культур, процес виховання толерантної особистості;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	3
1.5	нові типи, види, форми та моделі комунікації; схоплювати особливості міжособистісної комунікації в культурах Заходу та Сходу;	лекція, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	4
1.6	особливості вербального спілкування представників різних культур; читати «мову тіла» для успішного ведення бізнес діяльності; розуміти крос-культурні відносини в системі бізнес-діяльності країн Арабських, Азіатських, Європейських тощо.	лекції, самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	10
	Вміти:			
2.1	логічно, послідовно та аргументовано усно і письмово висловлювати міркування щодо основних аспектів міжкультурної комунікації в контексті сучасного глобалізаційного простору; демонструвати знання орієнтуючись	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	6

	на спеціалізовану науково-літературну базу зі спецкурсу;			
2.2	Застосовувати різні види та моделі комунікативної поведінки у різних ситуаціях - від професійних до світських; використовувати доцільні комунікативні стратегії в мовленнєвому спілкуванні; користуватися набутими знання з міжкультурної комунікації при введених ділових переговорах, зустрічах, презентаціях та у сфері трудових відносин; толерантно ставитися до представників інших культур не дивлячись на їхні національні цінності, норми, правила та переконання;	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.3	виявляти, ставити та вирішувати дискусійні проблеми із застосуванням знань у галузі міжкультурної комунікації;	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	5
2.4	аналізувати та інтерпретувати першоджерела, виокремлювати та відтворювати смислову структуру тексту, виділяти основні ідеї, світоглядні позиції;	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	9
2.5	реферувати, рецензувати й коментувати першоджерела та дослідницьку літературу з міжкультурної проблематики;	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	7
2.6	критично, креативно і емпатійно оцінювати результати інтелектуальної праці;	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	5
	Комунікація:			
3.1	демонструвати здатність ефективної комунікації в межах студентської групи, долаючи комунікативні бар'єри; використовувати різні засоби та прийоми комунікаційних стратегій на семінарських заняттях;	самостійна робота	контрольна робота	5
3.2	вести дискурс стосовно коло знакових проблем у сфері міжкультурної комунікації;	самостійна робота	конспекти першоджерел	4
3.3	презентувати результати проведених досліджень в рамках міжкультурної комунікації у вигляді есе, презентацій, конспектів;	самостійна робота	конспекти першоджерел	6
3.4	проявляти увагу і толерантність до іншої (й інакшої) думки у процесі комунікативного акту.	самостійна робота	контрольна робота	3

	Автономність та відповідальність:			
4.1	знаходити необхідну інформацію з різних джерел, упорядковувати її, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість; обробляти, аналізувати, структурувати отриману інформацію;	самостійна робота	конспекти першоджерел	6
4.2	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно; з повагою відноситися до різноманітних міркувань;	самостійна робота	конспекти першоджерел	4
4.3	Нести відповідальність та самостійно оцінювати якість виконаних індивідуальних робіт;	самостійна робота	контрольна робота,	5
4.4	Демонструвати вміння застосовувати знання у практичних ситуаціях в контексті міжособистісного спілкування.	самостійна робота	контрольна робота, конспекти першоджерел	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7.Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання**1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння**2.1-2.6); (**комунікація**3.1-3.3); (**автономність та відповідальність**4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

7.1. Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 45 балів	Max – 75 балів
Конспекти першоджерел		«1» x 5 = 5	«3» x 5 = 15
Контрольна робота 1.		«14» x 1 = 14	«19» x 1 = 19
Контрольна робота 2.		«14» x 1 = 14	«19» x 1 = 19
Самостійна індивідуальна робота	Написання доповіді - міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах).	«4» x 2 = 8	«7» x 2 = 14
Самостійна робота січень/лютий 2018р.	<i>Перше завдання</i> передбачає формування глосарію дисципліни на основі роботи із наявною джерельною базою.	«2» x 1 = 2	«4» x 1 = 4
	<i>Друге завдання</i> передбачає роботу з першоджерелами з міжкультурної проблематики та написання есе.	«2» x 1 = 2	«4» x 1 = 4

Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова оцінка з дисципліни складається із суми семестрової кількості балів - **75** (написанні контрольних робіт, конспектів першоджерел та індивідуальної самостійної роботи), а також співбесіди з викладачем в усній формі. Викладач задає два питання, зазначені в переліку запитань, що виносяться на залік. Кожне з питань оцінюється за шкалою 12-13, що у загальному підсумку складає **25** балів. Підсумкова кількість балів з дисципліни максимум - 100.

Умови допуску до підсумкового заліку. Студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав менше **45 балів**. Для допуску до заліку студент має здати контрольні роботи та індивідуальну самостійну роботу, конспекти першоджерел. Залікова оцінка не може бути меншою **15 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

7.2. Організація оцінювання.

7.2.1. Самостійна робота на період з 24 січня по 28 лютого 2017/2018 навчального року передбачає дистанційне виконання двох завдань і їх наступне оцінювання.

Перше завдання передбачає формування глосарію дисципліни на основі роботи із наявною джерельною базою. Завдання виконується календарно з кінця січня по березень місяць. Здача роботи здійснюється в роздрукованому вигляді не пізніше другого лекційного заняття. Виконана і оформлена робота оцінюється в 4 бали максимум.

Друге завдання передбачає роботу з першоджерелами з міжкультурної проблематики та написання есе. Завдання виконується календарно з кінця січня по березень місяць. Здача

роботи викладачу здійснюється в роздрукованому вигляді не пізніше другого лекційного заняття. Виконана і оформлена робота оцінюється в 4 бали максимум.

7.2.2. Проведення першої контрольної роботи відбувається після опрацювання першої змістовної частини «Культурно-антропологічні основи міжкультурної комунікації». Завдання передбачає відкриті запитання з кожної пройдені теми змістовної частини.

7.2.3. Проведення другої контрольної роботи відбувається після опрацювання другої змістовної частини «Комунікація в контексті МК». Завдання передбачає відкриті запитання з кожної пройдені теми змістовної частини.

7.2.4. Самостійна індивідуальна робота студента передбачає собою написання 2-х змістовних доповідей – міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі, спілкування у європейських країнах). Студент на свій розсуд вибирає, які моделі країн він буде досліджувати, аналізувати в практичній площині. Робота не повинна мати описовий характер. Варто зазначити, який вплив в комунікативному аспекті має та чи інша модель на характер і ведення переговорів у міжнародному співтоваристві.

Самостійна індивідуальна робота виконується календарно з кінця квітня по травень місяць. Здача здійснюється не пізніше як за тиждень до останнього лекційного заняття.

7.3. Критерії оцінювання:

1. Контрольна робота:

17-19 балів – повна і концептуальна відповідь на всі завдання зазначені в роботі, коректні визначення понять та категорій, грамотно викладений матеріал в якому розкриті сутнісні і структурні співвідношення, взаємозв'язки окреслених елементів, глибокі інтерпретації висловів, чітко розумінні історичних етапів міжкультурної комунікації;

13-16 балів – повна відповідь не на всі завдання, змістовні визначення понять і категорій, належні інтерпретації висловів, достатньо послідовне розуміння сутності та значення міжкультурної комунікації в глобалізаційному просторі; грамотне розкриття, співвідношення взаємопов'язаних процесів в міжкультурному середовищі;

9-12 балів – не повна відповідь на більшість завдань, продемонстровано достатнє розуміння основних понять і категорій, відсутність звернень до першоджерел, не достатньо грамотне розкриття, співвідношення взаємопов'язаних процесів в міжкультурному середовищі;

5-8 бали – не повна відповідь на завдання, еkleктичні визначення понять і категорій, поверхнева інтерпретація висловів, непослідовне трактування історичної ретроспективи академічної дисципліни – міжкультурної комунікації; перекошування понять та їх смислового навантаження, незнання персоналій навчальної дисципліни, розкриття співвідношення виокремлених аспектів лише через наведення їх загальних характеристик.

1-4 бали – відсутня відповідь на більшу частину завдань, демонстрація не самостійності у розв'язанні завдань.

2. **Залік** (оцінюються окремо – усна відповідь на два питання, зазначені в переліку запитань, що виносяться на залік):

10-12/13 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого запитання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів розвитку міжкультурної комунікації в США, Європі, Україні, виявляє знання основної і додаткової літератури спецкурсу, а також ознайомлений з переліком першоджерел, що виносяться на опрацювання;

7-9 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але недостатньо аргументовано, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, без апелювання до першоджерел, демонструє загальне розуміння суті спецкурсу, значення міжкультурної комунікації в системі наукового знання;

4-6 балів – студент загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни; відсутнє розуміння специфічності комунікативного акту в міжкультурній взаємодії;

1-3 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, наводить еkleктичні визначення понять і категорій, демонструє непослідовне трактування етапів становлення та розвитку міжкультурної комунікації, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій.

3. Індивідуальна самостійна робота

Максимально робота оцінюється в **7 балів**, якщо вона носить самостійний характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність бізнес-культури, що досліджується; специфіку культури ділового спілкування у вибраній країні; містить авторську аналітику і узагальнення. Робота має науковий характер.

Мінімально робота оцінюється в **4 балів**, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, доповідь не змістовна, відсутня структура викладу матеріалу, не в повній мірі відображена специфіка бізнес-культури, що обрана студентом, чітко не окреслена культура ділового спілкування тієї чи іншої моделі, відсутнє авторське бачення перспективності крос-культурних стосунків.

7.4. Шкала відповідності.

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано /Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.

У курсі передбачено 2 змістовні частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, з використання інтерактивних методів навчання. Завершується дисципліна заліком.

Перша частина курсу «Культурно-антропологічні основи МК» присвячена історії виникнення та розвитку міжкультурної комунікації, культурі та культурному різноманіттю світу, шляхам засвоєння культури, проблемі «чужорідності» культур, природі етноцентризму та культурному релятивізму, поняттям «культурна ідентичність», «етнічна ідентичність», акультурації як процесу взаємного впливу різних культур, симптоматиці культурного шоку. Зміни культури в епоху глобалізації. Друга частина курсу «Комунікація в контексті МК» присвячена осмисленню поняття комунікації та її ролі в концепції культури, особливостям міжособистісної комунікації, основним видам, функціям і моделям комунікації. Досліджується співвідношення вербального та невербального видів комунікації, окреслюються фундаментальні форми невербальної

комунікації: фізіономіка, кінетика, такесика, окулесика, проксеміка, хронеміка, сенсорика, аускультация, ольфаксія, гастика. Паравербальна комунікація та її основні компоненти.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин	
		Лекції	Самостійна робота
Частина 1. Культурно-антропологічні основи МК.			
1	Тема 1. Міжкультурна комунікація як академічна дисципліна	2	2
2	Тема 2. Поняття «культура» та її роль в міжкультурній комунікації.	2	2
3	Тема 3. Шляхи засвоєння культури: інкультурація та соціалізація	2	2
4	Тема 4. Проблема «чужорідності» культур та етноцентризм	4	2
5	Тема 5. Процес акультурації в міжкультурній комунікації. Симптоматика «культурного шоку».	4	2
6	Тема 6. Динаміка культури. Культурна глобалізація сучасного світу.	2	2
7	Контрольна робота	1	
Частина 2. Комунікація в контексті МК.			
8	Тема 7. Комуникативний аспект міжкультурної комунікації.	4	2
9	Тема 8. Вербальна комунікація в контексті міжкультурної взаємодії.	4	2
10	Тема 9. Специфічність невербальної комунікації в міжкультурній взаємодії.	6	2
11	Індивідуальна самостійна робота: міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі спілкування у європейських країнах).		10
12	Контрольна робота	1	
	ВСЬОГО	32	28

Загальний обсяг 60 год., в тому числі:

лекцій - 32 год.

самостійної роботи - 28 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна: (Базова)

1. **Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю.** Мовленнєва комунікація: підручник. [Текст] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 464 с.
2. **Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П.** Основы межкультурной коммуникации: учебник для вузов [Текст] / под. ред. А.П.Садохина. – М. ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 352 с.
3. **Вязова Р.В.** Філософські проблеми міжкультурної комунікації: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Р.В. Вязова. – Запоріжжя.: ЗНУ, 2012. – 97 с.

4. **Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В.** Психологія спілкування: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.Г. Кайдалова, Л.В. Пляка. – Х.: НФаУ, 2011. – 132 с.
5. **Косенко Ю.В.** Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. [Текст] / Ю.В. Косенко. – Суми.: Сумський державний університет, 2011. – 187 с.
6. **Кручек В.А.** Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навч. посібник [Текст] / В.А. Кручек. – К.: ДАКККиМ, 2010. – 273 с.
7. **Левицький А.Е., Борисенко Н.Д., Савчук І.І.** Теорія міжкультурної комунікації: працюємо самостійно. Навч. посібник [для студентів ВНЗ] / А.Е. Левицький. – К.: Логос, 2011. – 127 с.
8. **Манакін В.М.** Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. [Текст] / В.М. Манакін. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 288 с. (Серія «Альма-матер»).
9. **Осовська Г.В.** Комунікації в менеджменті: Курс лекцій / Г.В. Осовська. – К.: «Кондор», 2010. – 218 с.
10. **Селіванова О.О.** Основи теорії мовної комунікації [підручник для студ. Напрямку «Філологія» ВНЗ аспірантів, викл.] / О.О. Селіванова. – Черкаси.: Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.

Додаткова:

1. **Бацевич Ф.С.** Словник термінів міжкультурної комунікації [Текст] / Ф.С. Бацевич. – К.: вид-во «Довіра», 2007. – 205 с.
2. **Гриффін Ем** Коммуникация: теории и практики [Текст] / Э. Гриффин; [пер. с англ. А. Науменко]. – М.: Изд-во Гуманитарный центр, 2015. – 688 с.
3. **Гшвандтнер Г.** Невербальные коммуникации в продажах: Технологии скрытого влияния на покупателей [Текст] / Г. Гшвандтнер; [пер. с англ. Н. Шрамкова]. – М.: Добрая книга, 2010. – 256 с.
4. **Донец П.Н.** Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики [Текст] / П.Н. Донец. – Х.: Штрих, 2002. – 386 с.
5. **Кочетков В.В.** Деловые культуры в международном сотрудничестве [Текст] / В.В. Кочетков. – М.: Социум, 2002. – 366 с.
6. **Кузнецова Е.В.** Понимание коммуникации в гуманитарном знании [Текст] / Е.В. Кузнецова // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. – 2010. – Том.16. – №3. – С.26-30.
7. **Лебедева Н.М.** Введение в этническую и кросс-культурную психологию: учебное пособие [Текст] / Н.М. Лебедева. – М.: Ключ-с, 1999. – 224 с.
8. **Махній М.М.** Етнопсихологія і міжкультурна комунікація [Текст] / М.М. Махній. – Чернівці.: Видавець Лозовий В.М., 2015 – 256 с.
9. **Межкультурная коммуникация в условиях глобализации:** учеб. пособ. [Текст] / В.С. Глаголев, Н.И. Бирюков, Н.Н. Зарубина, Т.В. Зонова, А.Н. Самарин, М.В. Силантьева. – М.: Проспект, 2015.– 200 с.
10. **Мерманн Э.** Коммуникация и коммуникабельность. Практические рекомендации для открытой коммуникации [Текст] / Э.Мерманн; [науч. ред. А.А. Киселева; пер. с нем. Е.А. Высочина, А.В. Коченгина и др.]. – Х.: Из-во Гуманитарный Центр, 2015. – 260 с. (Серия: Коммуникация. Прикладная лингвистика).
11. **Мясоедов С.П.** Основы кросс-культурного менеджмента. Как вести бизнес с представителями других стран и культур: учеб. пособие. [Текст] / С.П. Мясоедов. – М.: Дело АНХ, 2008. – 256 с.
12. **Коптельцева Г.** Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие [Текст] / Ю. Рот, Г. Коптельцева. – М.: Издательство: Юнити-Дана, 2012. – 223 с.
13. **Персикова Т.Н.** Межкультурная коммуникация и корпоративная культура [Текст] / Т.Н. Персикова. – М.: Логос, 2004. – 224 с.

14. **Симонова Л.М., Стровский Л.Е.** Кросс-культурные взаимодействия в международном предпринимательстве. [Текст] / Л.М. Симонова, Л.Е. Стровский. - М.: Юнити-Дана, 2003. - 190 с.
15. **Словарь** по межкультурной коммуникации: понятия и персоналии [Текст] / В.Г. Зинченко, В.Г. Зусман, З.И. Киринозе, Г.П. Рябов. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 136 с.
16. **Словарь** терминов межкультурной коммуникации [Текст] / И.Н. Жукова, М.Г. Лебедько, З.Г. Прошина, Н.Г. Юзефович; [под. ред. М.Г. Лебедько и З.Г. Прошиной]. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2013. – 632 с.
17. **Терборн Г.** Мультикультурные общества [Текст] / Г. Терборн // Социологическое обозрение. – 2001. – Том 1, № 1. – С.49-55.
18. **Чивилев А.А.** Межличностная коммуникация как объект исследования [Текст] / А.А. Чивилев // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусства. – 2015. – №3(43). – С.46-49.
19. **Хельд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж.** Глобализация, культура и судьбы наций [Текст] / Д. Хельд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Дж. Перратон // Глобальные трансформации. Политика, экономика, культура; [пер. с англ. В.В. Сапова и др]. – М.: Праксис, 2004. – С.386-441.
20. **Шарков Ф.И.** Коммуникология: основы теории коммуникации: учебник для бакалавров [Текст] / Ф.И. Шарков. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. – 488 с.

ПЕРЕЛІК ПЕРШОДЖЕРЕЛ

1. **Айслер-Мертц К.** Язык жестов [Текст] / К. Айслер-Мертц; [пер. с англ. К. Давыдовой]. – К.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 160 с.
2. **Атватер И.Я.** Я вас слушаю... [Текст] / И.Я. Атватер; [перс. с англ.] // Психология внимания. Хрестоматия / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2001. – С.825-850.
3. **Берри Дж.У.** Аккультурация и психологическая адаптация: обзор проблемы [Текст] / Дж.У. Берри // Развитие личности. – 2001. – №3-4. – С.183-193; 2002. – №1. – С.291-296.
4. **Бергер П., Хантингтон С.** Многоликая глобализация: Культурное разнообразие в современном мире [Текст] / П. Бергер, С. Хантингтон; [пер. с англ. В.В. Сапова, под ред. М.М. Лебедевой]. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.
5. **Валлерстайн И.** Национальное и универсальное: Возможна ли всемирная культура? [Текст] / И. Валлерстайн; [пер. с англ. П.М. Кудюкина. под общ. ред. Б.Ю. Кагарлицкого] // Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. – СПб.: Университетская книга, 2001. – С. 131–150.
6. **Вальденфельс Б.** Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом» [Текст] / Б. Вальденфельс // Логос. – 1994. – №6. – С.77-94.
7. **Гестеланд Р.** Кросс-культурное поведение в бизнесе. Маркетинговые исследования, ведение переговоров, поиски источников поставок и рынков сбыта, менеджмент в различных культурах [Текст] / Р. Гестеланд. – Днепрпетровск.: Баланс-Клуб, 2003. – 288 с.
8. **Герц К.** Польза разнообразия [Текст] / К. Герц // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем: Мир человека. – Осень. 1993. – Т.1. Вып.3. – С.168-184.
9. **Колобкова Н.Н.** Кросс-культурные коммуникации в бизнесе [Текст] / Н.Н. Колобкова // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. Section 6. Linguistics. – 2014. – С.80-83.
10. **Лич Э.** Эмпирики и рационалисты: экономические сделки и акты коммуникации [Текст] / Э. Лич; [пер. с англ. И.Ж. Кожановской; отв. ред. Д.В. Ефременко] // Культура и коммуникация: Логика взаимосвязи символов. К использованию структурного анализа в

- социальной антропологии. – М.: Из-ая фирма «Восточная литература» РАН, 2001. – С.9-24.
11. **Лотман Ю.М.** Автокоммуникация: «Я» и «Другой» как адресаты (О двух моделях коммуникации в системе культуры) [Текст] / Ю.М. Лотман // Семиосфера. – СПб.: Искусство-СПб, 2004. – С.163-177.
  12. **Луман Н.** Что такое коммуникация? [Текст] / Н. Луман // Социологический журнал. – 1995. – №3. – С.114-141.
  13. **Льюис Р.Д.** Деловые культуры в международном бизнесе. От столкновения к взаимопониманию [Текст] / Р.Д. Льюис; [пер. с англ. Т.А. Нестика]. – М.: Дело, 1999. – 456 с.
  14. **Мердок Дж.** Фундаментальные характеристики культуры [Текст] / Дж. Мердок; [пер. с англ. В.Г. Николаева; сост. С.Я. Левит // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С.49-57. (Культурология XX век).
  15. **Николс М.** Искусство слушать. Почему мы разучились слышать друг друга? [Текст] / М.Николс; [перс. с англ. А. Чепалова]. – М.: Эксмо, 2016. – 340 с.
  16. **Парк Р.Э.** Размышления о коммуникации и культуре [Текст] / Р.Э. Парк; [пер. с англ. В.Г. Николаева; вступ. ст. Я.В. Чеснова] // Избранные очерки. – М.: ИНИОН РАН, 2011. – С.140-158.
  17. **Сміт Е.** Національна ідентичність [Текст] / Е. Сміт; [пер. з англ. П. Тарашука]. – К.: Основи, 1994. – 224 с.
  18. **Уайт Л.А.** Экономическая структура высоких культур [Текст] / Л.А. Уайт; [пер. с англ. Ю.С. Терентьева; сост. С.Я. Левит // Антология исследований культуры. Т.1. Интерпретация культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С.314-343. (Культурология XX век).
  19. **Фаст Дж., Холл Э.** Язык тела. Как понять иностранца без слов [Текст] / Дж. Фаст., Э. Холл; [пер. с англ. Ю.В.Емельянова] – М.: Вече: Персей: АСТ, 1995. – 429, [2] с. – (Self-Help).
  20. **Хантингтон С.** Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности. [Текст] / С. Хантингтон; [пер. с англ. А. Башкирова]. – М.: АСТ Транзиткнига, 2004. – 635 с. – (Philosophy).